

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo**

(COM(2010) 748 galutinis/2 – 2010/0383 (COD))

(2011/C 218/14)

Pagrindinis pranešėjas **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 67 straipsnio 4 dalimi ir 81 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. vasario 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

*Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo*

COM(2010) 748 galutinis/2 – 2010/0383 (COD).

2011 m. vasario 1 d. Komiteto biuras pavedė Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriui atlikti parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus, savo 471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (gegužės 5 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pagrindiniu pranešėju paskyrė Bernardo Hernández Bataller ir priėmė šią nuomonę 162 nariams balsavus už, 1 prieš ir 2 susilaikius.

## **1. Išvados ir rekomendacijos**

1.1 EESRK remia Komisijos pasiūlymą, kadangi jis gali padėti pasiekti tikslą pašalinti teises kliūtis ir taip užtikrinant veiksmingą teisinę gynybą palengvinti piliečių gyvenimą ir įmonių veiklą.

1.2 EESRK ragina Komisiją toliau šalinti teises kliūtis Europos Sąjungoje, kad būtų sukurta tikra Europos teisminė erdvė atsižvelgiant į visas pastabas, kurias Komitetas išdėstė įvairiose savo nuomonėse šiuo klausimu.

## **2. Įžanga**

2.1 Nuo 2002 m. kovo 1 d. Reglamentas Nr. 44/2001 pakeitė Briuselio konvenciją ir apskritai visas įvairių valstybių narių dvišales priemones šioje srityje. Šis reglamentas, dar vadinamas reglamentu „Briuselis I“, iki šiol yra svarbiausias Sąjungos teisės aktas, reguliuojantis teisminių bendradarbiavimą civilinėse bylose.

2.2 Iš esmės, Reglamentas Nr. 44/2001 suteikia galimybę tam tikromis aplinkybėmis iškelti bylą tam tikros valstybės narės teismuose bet kuriam tarpvalstybiniame teismo procese dalyvaujančiam fiziniam ar juridiniam asmeniui, gyvenančiam kitoje valstybėje narėje nei pareikštas ieškinys, pasirenkant artimiausią susijusią aplinkybę.

2.2.1 Kita vertus, reglamento 5 straipsnyje numatyta, kad bylose dėl sutarties, ypač parduodant prekes, ieškinį įmonei galima pareikšti toje valstybėje narėje, į kurią prekės buvo arba turėtų būti pristatytos.

2.2.2 Be to, 5 straipsnyje išvardytos sritys, kuriose taikoma ši nauja taisyklė (sutartinė ir nesutartinė atsakomybė, reikalavimas atlyginti žalą, filialų ir agentūrų veikla ir kt.).

2.2.3 Jurisdikcijai bylose, susijusiose su draudimu, skirtas visas reglamento skyrius (3 skirsnis). Jame leidžiama draudėjui kreiptis į savo nuolatinės gyvenamosios vietos teismus siekiant iškelti bylą draudikui, net ir tuo atveju, jeigu draudiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje. Tačiau, jeigu draudikas nori iškelti bylą draudėjui, apdraustajam arba naudos gavėjui, jis bus priverstas tai daryti jų nuolatinės gyvenamosios vietos teismuose.

2.3 Visas Reglamentas Nr. 44/2001 skirtas aiškiam jurisdikcijos priskyrimui kai kuriais atvejais daugiau dėmesio skiriant tam tikrų grupių (sutartys su vartotojais, individualios darbo sutartys) apsaugai. Vis dėlto tradicinės jurisdikcijos taisyklės tebėra taikomos ginčams dėl nekilnojamojo turto, juridinių asmenų likvidavimo ar įrašų registruose ir teismo sprendimų vykdymo.

2.4 Dviejuose ilguose Reglamento Nr. 44/2001 skirsniuose aptariamas teismo sprendimų ir autentiškų dokumentų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimas ir vykdymas kitose valstybėse narėse. Reglamento pabaigoje pateikiamos baigiamosios ir pereinamosios nuostatos, kuriose nurodoma, kaip ši nauja teismo bendradarbiavimo priemonė siejasi su kitomis konkrečiomis valstybių narių pasirašytais konvencijomis.

2.5 2009 m. balandžio 21 d. Komisija priėmė reglamento taikymo ataskaitą ir žaliąją knygą, dėl kurios EESRK jau pareiškė savo nuomonę<sup>(1)</sup> ir palankiai įvertino kai kuriuos Komisijos pateiktus pasiūlymus dėl reformos.

### 3. Siūlomas reglamentas

3.1 Bendras peržiūros tikslas – toliau plėtoti Europos teisingumo erdvę pašalinant likusias laisvo teismo sprendimų judėjimo kliūtis laikantis abipusio pripažinimo principo. Europos Vadovų Taryba šio tikslo svarbą pabrėžė 2009 m. Stokholmo programoje<sup>(2)</sup>. Konkrečiau, šiuo pasiūlymu siekiama palengvinti tarptautinių bylinėjimąsi ir laisvą teismo sprendimų judėjimą Europos Sąjungoje. Peržiūra taip pat turėtų padėti sukurti reikiamas teisines sąlygas Europos ekonomikai atsigausti.

3.2 Siūlomi tokie reformos elementai:

— tarpinės teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūros (egzekvatūros) panaikinimas, išskyrus teismo sprendimus, priimtus šmeižto bylose ir nagrinėjant kolektyvinius ieškinius dėl žalos atlyginimo; įvairios teisių gynimo priemonės, kuriomis išimtiniais atvejais galima užkirsti kelią tam, kad vienoje valstybėje narėje priimtas sprendimas įsigaliotų kitoje valstybėje narėje;

— be to, šiame pasiūlyme pateikta įvairių standartinių formų, kuriomis siekiama palengvinti užsienio teismų sprendimo pripažinimą ir vykdymą nesant egzekvatūros procedūros, taip pat prašymas peržiūrėti teismo sprendimą, kai taikoma gynybos teisių užtikrinimo procedūra;

— reglamento jurisdikcijos taisyklių išplėtimas ir taikymas ginčams, kai atsakovas yra iš trečiosios šalies, įskaitant reglamentavimą tokių atvejų, kai tas pats dalykas yra ES ir užsienio teismo žinioje. Pakeitimu bus užtikrinta, kad vartotojams, darbuotojams, ir draudėjams skirtos apsauginės jurisdikcijos taisyklės taip pat bus taikomos, kai atsakovas gyvena ne ES;

— susitarimų dėl teisingumo veiksmingumo gerinimas, įskaitant du pakeitimus:

— tais atvejais, kai šalys nurodė konkretų teismą ar teismus jų ginčui nagrinėti, pasiūlyme pasirinktajam teismui suteikiama pirmenybė spręsti dėl savo jurisdikcijos, nesvarbu, ar byla jame iškelta pirmiau ar vėliau,

— be to, pasiūlyme numatyta suderinta kolizinė norma, reglamentuojanti materialinį susitarimų dėl teisingumo galiojimą, taip šiuo atžvilgiu užtikrinant panašų rezultatą, nesvarbu, kuriame teisme byla iškelta;

— reglamento ir arbitražo sąsajos gerinimas;

— teisės kreiptis į teismą tam tikrų specifinių ginčų atveju stiprinimas;

— aiškus sąlygų, kuriomis laikinosios priemonės galėtų judėti ES, apibrėžimas.

### 4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas labai palankiai vertina Komisijos pasiūlymą ir pritaria dabartinio Tarybos reglamento Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo („Briuselis I“) naujai redakcijai.

4.2 Kaip aiškiai matyti iš Komisijos pasiūlymo, ši iniciatyva reikalinga užtikrinti sklandesnę laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės ir vidaus rinkos veikimą, kuri galima paskatinti tik viršvalstybiniu lygmeniu. Be to, tai vertinga teisinė priemonė globalizuotame pasaulyje, kadangi ji sudarys palankesnes sąlygas tarptautiniams prekybos sandoriams ir sušvelnins konfliktus, kylančius santykiuose su ES nepriklausančiomis šalimis.

4.2.1 Šiuo požiūriu reikia pabrėžti, kad siūlomos svarbių teisinių mechanizmų naujovės, taip pat kai kurių ES jau taikomų šios srities taisyklių ir principų klasifikaciją, lėmė tarptautinių teisininkų, ekspertų ir valstybių narių kompetentingų institucijų patirtis, kurią jie viešai perdavė Europos Komisijai.

4.2.2 Taigi, be to, kad apskritai atsižvelgiama į subsidiarumo principą, kuriuo grindžiami viršvalstybiniai veiksmai, kadangi valstybės narės stokoja kompetencijos vienašališkai iš dalies keisti tam tikrus galiojančio reglamento „Briuselis I“ aspektus, pavyzdžiui, egzekvatūrą, nuostatas dėl jurisdikcijos ir teismo procesų valstybėse narėse arba šių ir arbitražo procesų koordinavimo, pripažįstama ir vadinamojo funkcinio subsidiarumo, kuris yra neatsiejama Lisabonos sutartį pakeitusioje Sutartyje dėl ES veikimo įtvirtinto dalyvaujamosios demokratijos principo dalis, svarba. EESRK jau yra palankiai įvertinęs daugelį Komisijos pateikiamų pasiūlymų<sup>(3)</sup>.

<sup>(1)</sup> OL C 255, 2010 9 22, p. 48.

<sup>(2)</sup> Priimta per 2009 m. gruodžio 10–11 d. Europos Vadovų Tarybos susitikimą.

<sup>(3)</sup> OL C 117, 2000 4 26, p. 6.

4.3 Pasiūlyme realistiškai, apgalvotai ir lanksčiai išdėstyti rekomenduojami techniniai problemų, iškilusių taikant reglamentą „Briuselis I“, sprendimai, kuriuos būtų galima apibendrinti taip: egzekvatuūros procedūros panaikinimas, išskyrus teismo sprendimus, priimtus šmeižto bylose ir nagrinėjant kolektyvinius ieškinius dėl žalos atlyginimo, reglamento taikymas ginčams, kai atsakovas yra iš trečiosios šalies, didesnis susitarimų dėl teisingumo veiksmingumas, reglamento ir arbitražo sąsajos gerinimas, aiškus sąlygų, kuriomis vienos valstybės narės teisminės institucijos nurodytos laikinosios ir apsaugos priemonės gali būti taikomos kitose valstybėse narėse, apibrėžimas ir apskritai geresnis teisės kreiptis į teismą ir kai kurių vidaus teismų žinioje esančių bylų sprendimo užtikrinimas.

4.3.1 Nėra jokio pagrindo kolektyvinių veiksmų išskirti iš pasiūlymo dėl egzekvatuūros procedūros panaikinimo. Taigi, 37 straipsnis nepakankamai gerai suformuluotas. EESRK jau ne kartą yra pasisakęs už viršvalstybinių kolektyvinių veiksmų reguliavimą. Komisija turės apsvarstyti galimybę iš dalies pakeisti Reglamento Nr. 44/2001 6 straipsnį, kad būtų leidžiama sujungti įvairių ieškovų ieškinius, jeigu jų prašymų priežastys yra taip glaudžiai susijusios, kad yra tikslinga juos nagrinėti ir spręsti visus iš karto siekiant išvengti atskirų teismo procesų metu priimtų sprendimų nesuderinamumo.

4.3.2 Kalbant apie šmeižto išskyrimą, iš tikrųjų 37 straipsnio 3 dalies a punktas yra platesnis ir apima kitoje valstybėje narėje priimtus teismo sprendimus dėl nesutartinių prievolių, kylančių dėl privatumo ir asmeninių teisių pažeidimo. Komisija turėtų apsvarstyti šios išimties mastą ir galimybę ją apriboti, kad ji nebūtų taikoma kasdienio piliečių gyvenimo aspektams.

4.3.3 Kad būtų išsamiau apsvarstyti reikiami šiame pasiūlyme aptariamų teismo mechanizmų ir procesų pakeitimai, reikia pateikti tam tikras pastabas, į kurias Komisija turėtų atsižvelgti.

4.3.4 Taigi, kalbant apie reglamento (nauja redakcija) 58 straipsnio 3 dalį, kurioje nustatyta, kad teismas, gavęs skundą dėl nutarties, susijusios su prašymu dėl teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu, nutartį priima „nedelsdamas“, reikėtų patikslinti nurodant didžiausią šio termino trukmę, kad būtų išvengta nepagrįsto vėlavimo ar ieškovui nepalankaus vilkinimo.

4.3.5 Šiuo tikslu būtų galima nustatyti arba 90 dienų terminą, kaip nurodyta 58 straipsnyje kalbant apie nutartį dėl skundo dėl teismo sprendimo paskelbimo vykdytinu, arba tarpinį terminą nuo šešių savaičių, kaip numatyta Reglamento

Nr. 2201/2003 (dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo) 11 straipsnio 3 dalyje, iki minėtų 90 dienų.

4.3.6 Be to, būtų galima numatyti performuluoti naujos reglamento redakcijos 31 straipsnyje nustatytą teisminio bendradarbiavimo mechanizmą siekiant sustiprinti teismo, turinčio jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, vaidmenį ir užkirsti kelią galimiems nesąžiningiems veiksams, trukdantiems spręsti ginčą.

4.3.7 Iš tikrųjų gana platus uždavinys užtikrinti „koordinavimą“ tarp teismo, turinčio jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, ir kitos valstybės narės teismo, į kurį kreipiamasi su prašymu skirti laikinasias priemones, įskaitant apsaugos priemones, ir kuris pagal minėtą nuostatą turi susirinkti informaciją apie visas svarbias aplinkybes (pvz., prašomos priemonės skubumas arba galimas teismo, turinčio jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, atsisakymas suteikti tokią priemonę), galėtų būti papildytas kita nuostata, kuria būtų apibrėžtas tokių priemonių priimtumas ar netgi apskritai jų atsisakymas esminį sprendimą priimančio teisėjo naudai.

4.3.8 Be to, tai visiškai derėtų su pagrindiniu vaidmeniu, kurį, siekdamas didesnio spartumo ir laikydamasis abipusio pripažinimo principo, Teisingumo Teismas paveda teismui, turinčiam jurisdikciją iš esmės spręsti ginčus, susijusius su susijusių reglamentų, pavyzdžiui, pirmiau minėto Reglamento Nr. 2201/2003, aiškinimu.

4.4 Vertėtų pabrėžti, kad paliekama sąlyga dėl viešosios tvarkos (dabartinio reglamento „Briuselis I“ 34 straipsnio 1 dalis ir pasiūlymo dėl naujos redakcijos 48 straipsnio 1 dalis), kuria valstybės narės teismams suteikiama teisė nepripažinti teismo sprendimo, jeigu jis aiškiai prieštarauja jos viešajai tvarkai.

4.4.1 Be abejo, ši nuostata gali būti įvairiai aiškinama ir gali suteikti atitinkamiems teisėjams tam tikrą teisę veikti savo nuožiūra, tačiau jos taikymas nuo pat reglamento „Briuselis I“ įsigaliojimo parodė, kad pavojus šiuo metu labai sumažėjęs dėl mažiausiai trijų teisiųjų apribojimų: Teisingumo Teismo<sup>(4)</sup> nustatytų kriterijų šiuo klausimu, privalomo ES pagrindinių teisių chartijos laikymosi ir plačios bei gausios paties Teisingumo Teismo praktikos konsolidavimo nustatant, kad viešosios tvarkos sąvoka turi būti palanki Sąjungos teisės veiksmingumui.

<sup>(4)</sup> Žr. 2000 m. kovo 28 d. Teisingumo Teismo sprendimą C-7/98 (Krombach). Rink. p. I-01935.

4.4.2 Vis dėlto Komitetas ragina Europos Komisiją atidžiai stebėti valstybių narių teismų veiklą siekiant užtikrinti, kad būtų tinkamai laikomasi teismo sprendimų abipusio pripažinimo principo, kai sprendžiama dėl jurisdikcijos dėl viešosios tvarkos.

4.5 Nors siūlomoje naujoje reglamento redakcijoje kiek novatoriškai, bet konkrečiai nustatoma arbitražinių susitarimų, pagal kuriuos paskiriamas vienos ES valstybės narės teismas, pripažinimo taisyklė taip užkertant kelią pavojui, kad bus piktnaudžiaujama ieškant palankesnio teisinio reglamentavimo (angl. *forum shopping*), atrodo, kad to nepakanka.

4.5.1 Atsižvelgdamas į vis dažniau ir plačiau taikomą ši ginčų sprendimo būdą, ypač komercinėse bylose, ir pageidautiną jo taikymą ir kitose piliečiams itin svarbiose srityse (pvz., vartotojų teisė ir darbo teisė), Komitetas ragina Komisiją apsvarstyti galimybę nedelsiant sukurti viršnacionalinę teisinę arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo priemonę. Iš tikrųjų, nors šiuo pasiūlymu atveriamos galimybės teisminei kontrolei (1 straipsnio 2 dalies d punktas), arbitražas aiškiai išskiriamas iš šio reglamento taikymo srities.

4.6 Be to, Komisija, siekdama suteikti aiškumo ir paspartinti teismo sprendimų priėmimą, galėtų paskatinti parengti komunikatą arba vadovą, kuriame būtų nurodyta, kaip aiškinti pasiūlymo 5 straipsnį, kuriame iš esmės pakartojamos galiojančio reglamento „Briuselis I“ nuostatos.

4.6.1 Remiantis abejomis nuostatomis, bylose dėl sutarties jurisdikciją turi atitinkamos vietos, kurioje prievolė buvo arba turi būti įvykdyta, teismai, išskyrus prekių pardavimą, kai prievolės vykdymo vieta yra valstybėje narėje, į kurią prekės buvo

arba turėtų būti pristatytos, ir paslaugų teikimą, kai prievolės vykdymo vieta yra valstybėje narėje, kurioje paslaugos buvo arba turėtų būti suteiktos.

4.6.2 Teisingumo Teismo praktika, pagal kurią paslaugų ir prekių sąvokos aiškinamos susiejant jas su vidaus rinkos laisvėmis, reglamentui „Briuselis I“ netaikoma. Teisingumo Teismas minėto 5 straipsnio aiškinimo klausimus iki šiol sprendė remdamasis tam tikromis tarptautinėmis taisyklėmis, kurios neprivalomos nei ES, nei valstybėms narėms, taigi ir nėra visuotinai taikomos Bendrijos vidaus sutartims.

4.7 Paradoksalu, kad ketinimas paspartinti teismo procesus, atrodo, slypi pasiūlymo dėl naujos reglamento redakcijos 24 straipsnio 2 dalyje, kadangi nuo jo priklauso ir 24 straipsnio 1 dalies (pagal kurią jurisdikcija suteikiama tos valstybės narės teismui, į kurį atvyksta atsakovas) taikymas, nes nustatoma, kad dokumentu, kuriuo iškeliama byla, atsakovas turi būti informuojamas apie savo teisę užginčyti teismo jurisdikciją ir neatvykimo į bylos nagrinėjimą pasekmes. Ši nuostata gali būti lengvai įgyvendinama ištraukus stilistines klauzules, tačiau gali pakenkti silpnųjų sutarties šalių teisėms, juo labiau, kad 24 straipsnio 2 dalis taikoma tik draudimo, vartotojų ir individualioms darbo sutartims.

4.7.1 Kadangi teismas, kuriame pareikštas ieškinys, turės patikrinti, ar atsakovui pateikta minėta informacija, ir šiuo požiūriu nenustatytas joks konkretus reikalavimas, Komitetas nori atkreipti dėmesį, kad tokia padėtis gali sukelti netikrumą ir pernelyg didelę veiksmų laisvę jį taikant pagal skirtingą 27 ES šalių jurisdikciją. Todėl ragina Europos Komisiją performuluoti šią nuostatą siekiant sustiprinti vartotojų ir darbuotojų teisinę padėtį ir užtikrinti, kad jurisdikciją turintys teismai laikytųsi tos pačios tvarkos.

2011 m. gegužės 5 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto  
pirmininkas  
Staffan NILSSON